

ORADEA-MARE (N. VĂRAD)
1 octombrie st. v
13 octombrie st. n.

Ese in fiecare duminică
Redacțiunea:
Strada principală 375 a.

Nr. 40.

ANUL XXXI.
1895.

Pretul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.
Pe $\frac{1}{4}$ de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei.

Dimitrie Cichindeal.

— Date noue despre viața și activitatea lui. —

Discurs de recepțiune ținut în Academia Română.

(Urmare.)

Realizarea sublimelor visuri atârnă inse prea firește de la indivizii cari aveau să fie profesori în acea școală pedagogică. Cichindeal, unul din bărbații doritorilor, aspiră și el a fi numit, deci de sigur rugase pe episcopul Samuil Vulcan să-l recomande la locurile mai înalte, căci acesta îi răspunde la 31 octombrie st. v. 1812, că primindu-i scrisoarea, n'a lipsit să scrie îndată pentru el și pentru Trăila (?), care asemenea îl rugase, unde a socotit. „Inse, incheie episcopul, puțină nădejde am, ca să puteți orecare-va dorita profesorie dobândi, Sêrbimea împotriva vōstră lucrând”.¹

Dar și de astă-dată au invins Români. Profesori au fost numiți: parochul Becicherecului-mic, Dimitrie Cichindeal, catechet; Ioan Mihuțiu, pentru pedagogie, metodică și istoria țării ungurești; Iosif Iorgovici, doctor de filosofie, pentru matematică și geografie; Constantin Diaconovici Loga, pentru gramatică și limba română.²

Intre toți, cel mai cunoscut și mai cu autoritate pare că era Cichindeal, atât prin activitatea sa literară,

despre care voi vorbi mai la vale, cât și prin faptul că, precum însemnai mai sus, a subscris și el la 1807 în numele Românilor din Banatul timișan, dimpreună cu protopresbiterii Ștefan Atanasievici din Lugoj, Gheorghe Petrovici din Belinț și parochul Petru Popovici, petiția dată împăratului pentru numirea unui director școlar român în Banat.¹ Acest act arată invederat că densus a fost încă unul din fruntașii preoților români din Banat.

Iosif Iorgovici, nepot de frate al lui Paul Iorgovici, a fost unul din cei mai învățați Români din vremurile acele. Gradul de doctor în filosofie l'a obținut la universitatea din Peșta. S'a născut în comuna Văradia și a murit la Arad în 1821.²

Constantin Diaconovici Loga s'a născut la Caransebeș în 1 novembre 1770. A studiat gimnasiul la Lugoj, legile la universitatea din Peșta. Aici a fost primul învățător-cantor român, de aici s'a numit apoi profesor la noua școală pedagogică română din Arad. Mai târziu a publicat șapte lucrări, dintre cari cea mai însemnată este „Gramatica Română”, tipărită la Buda în 1822 și 1823, care până la 1852 s'a întrebuițat ca manual pentru tinerimea pedagogică din Arad. Intre toți colegii sei a fost cel mai învățat; ca autor, superior lui Cichindeal. La 1830 s'a numit director al școlilor naționale din regimentul românesc banatic și din districtul batalionului sêrbesc banatic de graniță până

EPISCOPUL SAMUIL VULCAN.

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. I.

² »Arătare« etc. pag. 13, 14.

¹ Documente introduse. nr. I.

² Fragmente etc. de Iuliu Vuia, pag. 38.

la Dunăre. A murit la Caransebeș în 12 novembre 1850.¹

Ioan Mihuțiu, după cum ne spune Cichindeal², s'a născut în comuna Șiclău, comitatul Arad. El cu Cichindeal a venit adese-ori la episcopul Vulcan.³ A servit până la 1816, când s'a numit director regesc al școlilor naționale din districtul Caransebeș-Lugoș.⁴

Fiind numiți profesorii, mai lipsia localul de școlă; inse bani nu erau cu ce să se cumpere. Deci, la indemnul consilierului Uroș Ștefan Nestorovici, căpitanul orașului Arad Saba Arsici a dat casa sa numită Rekopf pentru școlă pe 15 luni. Acesta, ajuns în anul viitor primar al Aradului, a fost tot odată numit „și localnic director pentru trebile cele din afară ale școlilor preparande românești“.⁵

Șiua pentru deschiderea școlii noue s'a ficsat prin intimatul consiliului de locotenență din Buda, cu data de 20 octombrie 1812 și numărul 26.854, adresat episcopului Paul Avacumovici din Arad, pe 3/15 novembre 1812.⁶

Aceiaș intimat poștește pe episcopul ca în ziua de deschidere să țină țină țină în catedrală liturghie solemnă cu Te-Deum, cu care ocaziune să rostescă și o cuvântare, prin care să esplice însemnătatea acestui institut; tot odată se ordonă și clerului diecesan din toate locurile, ca în ziua aceea pretutindeni să se servescă astfel de liturghie și să se rostescă poporului cuvântare, arătând scopul și folosul nouelor școle de științe la Arad, indemnându-l să facă daruri de bună voie pentru înființarea unui fond școlar în folosul aceluși aședământ cultural.

Episcopul Paul Avacumovici a și îndreptat la 27 octombrie 1812 clerului seu eparchial un cercular, prin care aduce la cunoștință că „școlile Preparașilor“ în Arad se vor deschide la 3/15 novembre 1812; și poruncește ca pentru serbarea acestei zile în toate bisericile să se țină liturghie cu obicnuita cântare: „Pre tine te laudăm!“ Tot odată a trimis un „Cuvânt“ al seu episcopesc ca să se cetescă poporului în biserică, stăruind să se indenne credincioșii a contribuî pentru susținerea școlii și ordonând să se facă de șcire, ca „dascălii tuturor locurilor“ și alții, cari vreau să studieze în acele școli, să grăbescă a se presentă, „pentru că de aci înainte nici în cinul preoțesc nu se vor priimi, nici diaconi și preoți a fi nu vor puté“ decât numai aceia cari au studiat acolo.⁷

Ce însemnătate mare se dădea acestei școli se vede din „Cuvântul“ episcopesc, care dice: „Astăzi se încep școlile preparașilor, astăzi este ziua de prăznuire a născutului nostru, pentru că astăzi începutul închipuirii norocirii și fericirii norodului și iubișilor următorilor noștri se începe“.⁸

În sfârșit școlă pedagogică s'a deschis în casa Rekopf a lui Saba Arsici „în 3 novembre 1812 cu mare solemnitate înaintea multor fețe nobile și cinstite“ și elevii și-au început studiile în limba română.⁹

¹ Aceeaș lucrare, pag. 34—38.

² Corespondența cu Vulcan, nr. X.

³ Tot acolo, nr. XIX și XX.

⁴ Fragmente etc. de Vuia, pag. 39.

⁵ „Arătare“ etc. pag. 9.

⁶ Documente introducătoare, nr. II. Documentele introducătoare nr. II, III și IV le-am copiat cu permisiunea și ajutorul dlui Iosif Ioan Goldiș, vicariu episcopesc gr. or. în Oradea-mare.

⁷ Documente introducătoare, III.

⁸ Aceleași, nr. IV.

⁹ „Arătare“ etc. pag. 9, 10.

Românii setoși de cultură intimpinară cu entusiasm deschiderea acestei școle. Și cu drept cuvânt, căci de aici datcă renașcerea națională în părțile acelea. Intocmai ca școlile din Blaș, așa și preparandia (școlă pedagogică) din Arad are pagine strălucite în istoria culturii noastre. Ea a devenit focalul de cultură al Românilor aradani și bănațeni. Indată la început 212 tineri s'au înscris.¹

Cichindeal plin de fericire a înșciințat despre aceste pe protectorul seu din Oradea. Acesta îi răspunde la 12 decembrie 1812: „Eu încă me bucur de școlă voștră și cum că între învățatori și tu ești, căci amândouă aceste am dorit și intru amândouă și eu m'am ostenit“. Tot odată îi promite, că-i va trimite mai multe cărți de catechisație și catechismuri, pe cari în anul precedent tocmai spre acest sfârșit le-a adus din Viena. Îl mai rogă să-i scrie ce trebuie să învețe ceialtați profesori, să-i ajute și pe aceia cu cărți.²

*

Abia s'a deschis școlă pedagogică, s'a simțit trebuința de un internat (convict), ceea ce a anunțat și Cichindeal în versurile sale pe care le citarăm, pentru întreținerea tinerilor săraci la școlă.

Cichindeal spune³ că inițiativa s'a luat de către consilierul și directorul Uroș Ștefan Nestorovici, care a făcut apel la protopopi să adune daruri pentru scopul acesta. E fapt că și autoritățile publice au spriginit ideea. Vulcan scrie lui Cichindeal la 7 februarie 1813, că și administratorul Réday lucră ca acel institut să se ridice.⁴

Protopopii au și răspuns cu zel, colectarea s'a început în toate părțile. Astfel la Oradea-mare, la indemnul protopresbiterului neșciătorii au contribuit 200 fl.; iar la sfatul celui din Șiria s'au adunat asemenea 200 fl.,⁵ fără d'a aminti de alte contribuiri.

Dar în scrisorile sale adresate lui Vulcan, Cichindeal nu s'a simțit de loc indemnă s'aducă laude consilierului și directorului Nestorovici. Causa va fi fost că prin tipar nu putea să publice decât ceea ce aprobă revisorul sârb din Buda, George Petrovici,⁶ iar în corespondențele sale particulare își putea destăinui liber toate amărăciunile sufletului seu.

Relativ la colectele pentru internat, el scrie lui Vulcan în 19 decembrie 1813 acestea: „Despre Nestoroviciu nostru pot atăta să ve scriu, că a strins și de la Sârbi și de la Români din Peșta și din alte orașe, precum și din Banat, bani și hrănește Sârbii în convictul lor, iară noue ne-a scos ochii cu cele 252 fl. v. de la protopopul Orășii-mari, și acesta încă nu cred că de frică noue ne-a îndreptat. Bine de s'ar face vr'o întrebare de la Kanzler despre acesta (vre-o întrebare), că și noi avem destui săraci aicea și nu e drept cu banii noștri să se hrănescă Sârbii domneșce, iar ai noștri cu bietul mălaiu. Școle-ne din pământul Egiptului și din casa robiei!“⁷

*

Acest apel plin de durere arată tot odată câtă încredere avea el în influența episcopului Samuil Vulcan. Spre a înțelege mai bine acesta, trebuie să schițăm și biografia acestui bărbat.

¹ Corespondența cu Vulcan, nr. VI. VIII.

² Corespondența cu Vulcan, nr. II.

³ „Arătare“ etc. pag. 36.

⁴ Corespondența cu Vulcan, nr. III.

⁵ „Arătare“ etc. pag. 36, 37.

⁶ „Arătare“ etc. pag. 21.

⁷ Corespondența cu Vulcan, nr. VI.

Samuil Vulcan a fost descendințele unei familii din România, al cărei înaintaș, Mihail Vulcan, de grăza lui Șerban Cantacuzenul, ca să nu pățescă și el ca vornicul Vulcan, s'a refugiat în Ardeal și s'a așezat acolo.¹ S'a născut la Blaș în 1758. Studiând acolo gimnasiul, episcopul Dragoș al Orăzii-mari, ardelén și el, l'a primit în teologie și l'a trimis la Viena, unde a făcut cursul teologic în seminariul Sta Barbara și unde și-a atras atențiunea împăratului Iosif II, care îl și numi prefect al studiilor; strămutându-se cu seminariul întei la Agria, apoi la Lemberg, acolo fu numit vice-rector, și în anul al patrulea al preoției sale, la 1788, canoic la catedrala oradană; aici la 1792 fu ales vicar general, iar după mórtea episcopului Darabant, la 1806, împăratul Francisc I l'a numit episcop român gr. c. la Oradea-mare.

De aci încolo, tótă viața lui fu un șir lung de acte filantropice și naționale culturale. Reședința lui a devenit un așil al tuturor ce aveau trebuință de ajutor. Nici o mișcare culturală națională nu s'a inițiat fără șcirea și conlucrarea lui. Nici un scriitor român n'a ramas, pe care să nu-l fi incuragiat și spriginit.

La el a mers să se odihnescă Șincai și să-și urmeze Cronica. La ajutorul lui s'au adresat Petru Maior, Cichindeal și toți cei ce luptau pentru ideea națională, căci îl șciau bun, rîvnitor și cu influență.²

Influența lui mare se esplică și prin faptul, că pe timpul petrecerii sale în Viena a instruit în limba română pe principele moștenitor Ferdinand, care în urmă ajunsese împărat; iar la 1807, când curtea din Viena s'a refugiat dinaintea cuceritorului Napoleon, împărătesa Beatrice a venit la Oradea-mare și s'a întreținut timp mai lung în reședința episcopului Vulcan, care cu ai sei s'a retras în grădina de la „Măiăriște“, grădină devenită istorică și prin faptul că în casa cu turnuri din ea a ședut și Șincai, câtă vreme a fost în Oradea-mare, lucrând la Cronica sa.³

Multe fapte i-au făcut numele nemuritor, dar opera sa monumentală este fondarea gimnasiului în Beinș, până astăzi singurul gimnasiu românesc în Ungaria proprie.⁴

Astfel a fost bărbatul cu care Cichindeal întreținea cele mai intime legături. Nu numai îi scriea, dar precum arătai mai sus, se și ducea la el; deci este foarte ușor de creșut că la Vulcan s'a întâlnit și cu Șincai.

(Va urmă)

IOSIF VULCAN.

Cugetări.

Când femeia are darul ca să tacă, are tóte calitățile cerute.

*

Victoria cea mai frumoasă e să-ți biruești inima.

*

Uită-te în suflet, ca să-ți vești conștiința.

*

Amorul este un tiran care nu iertă pe nimeni.

¹ Cronica lui Șincai, anul 1614.

² Vești biografia lui S. Vulcan, în „Fóia pentru minte, inimă și literatură“ din Brașov, anul 1854, nr. 20-21.

³ Tradițiuni păstrate în Oradea-mare.

⁴ Actul fondational se păstrează în arhivul episcopesc gr. c român din Oradea-mare.

Ca tóte....

Drăguța mea, când la feréstră
Te ved cu ochii pe o carte,
M'aș prinde pe ori-ce, atuncea
Că-ți sbóră gândul mai departe,
Și că visezi o lume 'ntregă
De basme dulci, încântátóre;
Căci nu-i copilă să nu fie
Romantică și visátóre....

Drăguța mea, nu-mi spune mie
Că te gândiai la horboțele,
Căci ele zac de mult uitate
Și nici nu te mai uiți la ele....
Nu-mi spune, căci eu șciu prea bine,
Te înțeleg după privire;
Și-apoi, de sigur, nu-i o vină
De cugetai chiar la iubire!

Vai! înțeleg... și tu ca tóte,
In acești ani de poesie,
Îți conturezi pe-acela care
Socoți că—al teu are să fie,
Ș-a tale brațe moi și albe
Le 'ntinđi în haos să apuce
Imagina închipuită
Ce se tot duce, se tot duce....

Ș-acea imaginea ți-i dragă,
Căci tu o vești încântátóre:
Un făt frumos cu plete crețe
Și cu priviri ispitítóre...
Ți-i dragă, șciu! și greu îți vine
Să înțelegi că tóte-aceste
Nu-s decât visuri de copilă,
Că 'n lume viața altfel este!...

Drăguța mea, viséză, inse,
Căci anii din copilărie
Anume-s numai pentru visuri,
Pentru amor și poesie.
Viséză, nimeni n'o să mustre
Pe-un bobocel drăguț de fată
Ce nu cunoșce încă lumea
Și-a lumii viétă sbuciumată!...

VIRGILIU N. CIȘMAN.

Proverbe.

Păiangenul nu póte prinde mușce, decât după
ce-și face întei o sită. (German.)

*

Tot sacul își găseșce petecul și tot capul pălăria.
(Francez.)

*

Pétra care stă mereu la un loc prinde mușchiu.
(German.)

*

Peșcele de la cap se impute. (Románesc.)

*

Vremea descoperă adevérul. (Románesc.)

Măgarul lui Buridan.

Comedie într'un act de *Scribe*.

Persónele:

Dl Kerbannec, manufacturier.
Eduard d'Ancenis, nepotul seu.
Dl de Paimpol, vecin.
Ortansa, fiica lui Kerbannec.
Iosefina, grădinăriță.

Scena se petrece în Bretania.

Un salon octogon; în fund ușă, în fiecare unghiu câte o ușă ferestă; la dreapta primul plan o ușă; în fața scenei un biuro; la stânga pl. I, un cămin cu foc; un scaun alături: un gueridon pe care se află utile de brodat. Mobile luxoase.

Scena I.

Ortansa, Kerbannec.

(*La ridicarea cortinei, Kerbannec șede la birou la dreapta; ține o scrisoare. Ortansa intră prin fund.*) L'am perdu! îndrăcit de proces, n'o să se sfârșescă decât odată cu viața mea!

Ortansa. Iar acel nenorocit proces, tată!

Kerbannec. Dar voi face recurs în casație...

Ortansa. De ce te tulburi așa de mult pentru un lucru de nimic?

Kerbannec. Nimic? cincizeci de mii de franci! pe cari i-am fost incredințat în plus cumnatului, pe când eram asociați; soră-mea murind, ne-am desfăcut și el nu mi-a întors banii! — Nimic?...

Ortansa. Nu ție că n'ai dreptate în fond, dar acest proces te-a făcut să cheltuești mai mult decât vei câștiga, și-ți ruinezi și sănătatea. Dta ești bogat, unul din cei întei manufacturieri din Franța; ai o fiică ce te iubește, și...

Kerbannec. Așa e; dar când am dreptate, nu pot să cedez, nu pot să las pe acel d'Ancenis, pe care îl urăsc, să se fălăscă cu triumful lui!

Ortansa. Frumos triumf, ce-i dreptul! pe el trebuie să-l coste tot atât ca și pe dta, — dar el nu-i de fel bogat, — a suferit, după cum aud, mari pierderi...

Kerbannec. E vina lui; dec'ar fi venit la mine, și mi-ar fi mărturisit că e vinovat, i-aș fi iertat suma de 50.000 frei, chiar și întreit de ar fi trebuit.

Ortansa. Dar și el se credea că are dreptate, și prin urmare onorea lui...

Kerbannec. Ți mai bine: încăpăținarea lui! Nu-l cunoști încă cine-i el!...

Ortansa. Mi-aduc aminte că eră un moș foarte drăgălaș, că-mi aducea în fiecare ție păpuși frumoase, pe cari fiul seu Eduard, vărul meu, mi le rupea în bucăți...

Kerbannec. Și fiul seu trebuie să fie tot așa de încăpăținat... bine că n'ai mai avut prilej să întin-deți amiciția...

Ortansa. Din contră, tată...

Kerbannec. Cum?

Ortansa. La Brest... sunt două luni, la balul de la prefectură, stăteam cu dra Kerkado, una din frumoșile provinciei, și observarăm, într'un grup de dăntuitori, un tiner, a cărui priviri cătau pe rënd, când la mine, când la ea...

Kerbannec. Și asta v'au pus în curiozitate.

Ortansa. Se 'ntelege! — Apoi el veni la mine. Jucai cu el; eră foarte amuzant, original, de spirit, în

sfârșit un adevărat cavalier. Revenind la locul meu, întrebai de o vecină numele seu. Eră dl Eduard d'Ancenis.

Kerbannec. Nepotul meu!

Ortansa. Vărul meu, da, pe care de ștece ani m'am silit să-l urăsc. Am rugat pe dra Kerkado să nu-mi spue numele, și când el veni să me invite din nou la joc, gândindu-mă la dta, tată, am respuns cu rēcělă că nu voi să mai joc în acea sēră, — și n'am mai jucat.

Kerbannec. Prea bine.

Ortansa. Dar nici el din acel moment n'a mai jucat; și de câte-ori companiōna mergea să valseze, el se punea în locul ei...

Kerbannec. Ca să-ți faci curte?

Ortansa. Așa cređi și eu dintei; dar aerul meu sever îl făcu să-mi vorbescă despre voiagele sale, despre Bretania pe care voiă s'o viziteze pe jos... tōte astea mi le-au spus cu tonul cel mai amical, familiar... încât imi veniă să cred că el m'a recunoscut. Dar amiciția drei Kerkado nu m'a părăsit nici un moment, și... iată, tată, cum m'am întâlnit cu acest văr...

Kerbannec. Pe care nu-l mai urăști.

Ortansa. Ce-i dreptul.

Kerbannec. Ian spune-mi tu curat: nu cumva creerii sėu inimiōra ț-au cam sărit din loc?

Ortansa. O nu, tată...

Kerbannec. Atunci pentru ce de două luni, tu ai refuzat până acum trei partide?

Ortansa. Pentru că nu-mi conveniau...

Kerbannec. Dar dl de Paimpol, vecinul nostru...

Ortansa. Mi se pare că el nici nu s'a prezentat.

Kerbannec. Nu, căci el e un om foarte prudent, și nu vra să riște nici un pas înainte de a fi sigur...

Ortansa. Dar tată, eu simt că-mi trece prin cap niște idei mai bune decât a dtale.

Kerbannec. Și ce anume?

Ortansa. Eu cred, că un proces așa de vechiu, care-ți pricinuește atăta supărare, este un lucru admirabil... de pierdut.

Kerbannec. Poftim?

Ortansa. Să fiu în locul dtale, aș serie îndată cumnatului meu: „Mai bine o împăcare strîmbă, decât o judecată dréptă... (*Cam incurată.*) Trimete-mi dar aici pe nepotul Eduard, cu depline imputerniciri, pentru ca să putem...

Kerbannec (ironic.) „Să sfērșim totul în liniște...“

Ortansa (plecând ochii.) Tocmai așa!

Kerbannec (tot ironic.) „Dându-i pe fiica mea de nevastă...“ hai?

Ortansa (suridënd.) Aidede! Cui i-ar fi trecut o asemenea idee prin minte?

Kerbannec (cu ciudă.) Mie, nici odată!

Ortansa (rece.) Nici mie!... Deci cu atât mai mult poți ție nepotului dtale: „e destulă vreme de când ne urim; remânăve cei 50.000 franci și să fim iarăș prieteni și rude iubitōre!“

Kerbannec. Astfel judeci tu lucrurile?!

Ortansa. Ca cel mai serios judecător!

Kerbannec (rece.) Bine. (*Trece la drépta.*) Voi cercă să vėd și eu, decă trebuie să aprob sėu să anulez hotărirea ta. (*Șede.*)

Scena II.

Iosefina, Kerbannec, Ortansa.

Iosefina (intră prin fund, speriată vorbind în cantonadă.) Inchideți ferēștile! dar închideți-le degrabă! (*Inchide pe cea din stânga.*)

Innormântarea unui soldat in Madagascar.

Kerbanneec. Ei Dómne! Iosese fine, ce este?

Iosefina. O plóie ingrozitoare, și o furtună ce amenință să strice toate gémurile fabrică.

Ortansa (privind prin ferésta din drépta.) Intr'adevăr! Dar priviți colo! O cabrioletă ce abia e trasă de cai contra vântului și a plóei... e a dlui Paimpol, vecinul nostru!

Kerbanneec. Cum se póte?

Ortansa (cu umor.) Da, chiar a lui.

Kerbanneec. Se crede că ș-au cam incurcat socotelile! el, un om atât de chibzuitor, să se pornescă pe un astfel de timp! — Eu am hártii de regulat, Ortanso, il vei primí tu, dar...

Ortansa. Ba nici de cum; eu nu sânt gătită pentru visite...

Kerbanneec. Gătește-te dar... și până atunci Iosefina va rugá pe dl Paimpol să mai aștepte. (*Se aude la stânga sunetul unui clopot.*)

Iosefina. Cineva sună la pórtă curții.

Ortansa (cu humor.) Ați se vede că e ziua vizitelor!

Iosefina (privind pe feréstă.) Un străin care vine aici, — un tinér, — pe jos. — muiat de apă! — lă-tă-l intră.

Kerbanneec. O da, trebuie să fie adăpostit...

Ortansa (ironic.) Datoriile ospitalității... Asta te privește tată, — eu fug. (*Ese prin drépta.*)

Kerbanneec (ficeii sale.) Dar las' la dracu toaletele... (*Iosefinei.*) Adă-l încóce pe acel țom; pune-l să se încăldescă, să se usuce... și decă i-a fi fóme, ori sete...

Iosefina. Da, dle, cunosc obiceiul dtale; tótă lumea cunoșce deasemenea bunătatea creștinescă ce...

Kerbanneec. E! dá-mi pace și tu cu... căci sânt furios!

Iosefina. Contra cui!

Kerbanneec. Contra ta! contra mea! Contra lumii întregi! Visite! afaceri: da-le-aș pe tóte dracului po-mană! (*Intră in cabinetul seu.*)

Scena III.

Iosefina (singură.) Este cu puțință să se mai găsească undeva un om cum se cade, mai reutácios decât acesta! Când incede, — e ca furtuna; reu ori bine, puțin îi pasă! face ori ce-i iasă înainte!

(Va urmá.)

N. A. BOGDAN.

Cugetări.

Trebuie să indulcim legile criminale, dar ele nu se vor puté suprimá atât cât va rămáne pe pământ doi ómeni, pâne, bani séu o femeie între ei.

*

Ómenii se ingrigesc de ceea ce se crede despre ei, femeile de ceea ce se đic despre ele.

*

Nu fabricám mai in tóte părțile decât ucenici pentru revoltă séu ucenici pentru robie.

*

Nu e destul să iubești pe ómeni, trebuie să-i iubești cum vor ei să fie iubiți.

*

Prietenie și amor fără de respect nu pot esistá.

Pe cărările ascunse...

Pe cărările ascunse
A pădurilor de fag,
Braț la braț, pășesc alene
Legănându-se cu drag!

Ea subțire și sglobie,
Și cu trupul mlădiat:
Idealul de iubire
Din un suflet de poet!

El icóna inchiegată
A frumșetei bărbătești:
Un erou din vremi bătrâne,
Din fantastice povești!

Tremurând de-o dulce témă
Mai aprópe ei se string,
Vraja liniștei eterne,
Se intinde peste crâng...

Pe când luna poleiește
Palid frunțele de fagi,
Ei viséză fericirea
Sfântă-a vieții lor de dragi!

Numai o ciuviceă țipă
Fioros și cobitor,
Și cu presimțiri sinistre
Tulburá visarea lor!

EMILIU SABO.

Sfaturi femeilor.

(Cosmeticele din comerciu. — Tratament rațional. — Fața. — Părul. — Mâna. — Dinții)

Cosmeticele din comerciu.

De sigur, stimată cetitoare, vrei să știi cum să-ți conservi o față curată și frumoasă, dinți sănătoși și albi, părul bogat și lucitor, mânilor albe și unghiile transparente? Adese-ori curiositatea dtale te induce, decă nu examinezi cu deamănuntul cosmeticurile recomandate pentru acest scop, de a întrebuința multe, cari nu sânt de folos sănătății. Numărul așa numitelor cosmetice e o legiune întregă. Diferiți speculanți, având mai mult interesul câștigului, decât a aduce un folos, au introdus in industrie diverse preparate, cari pe lângă că nu conțin principii folositoare, din contră presintă o amestecătură cu substanțe toxice de primul rang, ca: arsen, bismut, sublimat corrosiv, plumb etc. etc.

Din nefericire și la noi, ca ori și unde, se găseșce o majoritate insemnată de creduli, cari basându-se pe reclamele, ce insoțesc diverse sticlúțe și borcane, cetind acele atestate și mulțumiri născocite ale efectelor miraculoase, se incred in ele neștiind că sêrmăna hártie e îndurătoare. Și in adevăr ele au câte odată un folos decă nu pentru cumpărător, totuș ele folosesc vândătorului.

Cine caută binele seu, să evite diferite paste, pudre, cosmetice, sulimanuri, cari provin de la niște indii-

viși obscure, ci să întrebuițeze numai acele preparate, cari sunt recomandate de medici cunoscuți și analizate de chimiști experți.

Ce nu se recomandă contra coșurilor de obraz, acneelor, petelor de obraz, petelor de ficat etc. etc.?

Ajutorul radical poate fi numai atunci când nu vom influența prin diferite mijloace asupra părții esterne, ci vom căuta de a influența asupra țesăturilor celulare de desubt. Dacă ele nu sunt întreținute prin o formațiune regulată a globulelor de sânge, o îmbrăcăminte rațională și o escudațiune anumită, atunci toate suprapunerile și cosmeticele nu folosesc nimic, din contră ele sunt vătămătoare căci astupă porii, formând un fel de strat unsuros pe piele, care, în contact cu diferite substanțe ce conțin acele cosmetice produc adeseori intoxicațiuni.

Tratament rațional.

Un tratament rațional al pielii se obține mult mai ușor, după cum crede mare parte din majoritate. Din toate principalul este: 1, o curățenie conștiințioasă, ca: băi, fricțiuni, dușuri; 2, îmbrăcăminte potrivită și 3, preumblări suficiente în aer liber. Cine implinește aceste trei condițiuni în mod conștiințios nici odată nu se va lamenta de diferite suferințe.

Spălături, fricțiuni, băi, se întrebuițază de cei mai puțini, cu aceeași strictețe care e absolut necesară pentru a produce colora sănătoasă a feței, care e mai comod cu carminul din spițerie și în urmă a completă tabloul cu pudră de 10 bani.

Da, dacă ai pute să te veți sormană! că tocmai acei cărora vrei să plăci, cu ce ironie pe buze, ar voi să esclame: „sormană prastă nu me poți înșelă!”

Higienistii marcanți ca Haufeland, Niemayer, Robustau, Huehne, de multe ori au țin că curățenia și îngrijirea pielii poate produce o coloră frumoasă și sănătoasă.

Fața.

Pentru a apăra o piele mai delicată de influențele vătămătoare și a-i procura curățenie, netețime, moliciune și transparență de sigur ore-cari prescripțiuni sunt necesare. Să se evite săpunuri de toaletă de calitate inferioară, cari conțin prea multă sodă caustică, care face pielea aspră; apa de Colonia e de sigur vătămătoare prin conținutul alcoolului, care disolvă grăsimea pielii, o face uscată și crăpată. Cu totul de evitat sunt în acest cas sulimanurile, pudrele și pastele, cari astupă porii producând intoxicațiuni din substanțele toxice ce conțin.

Când inse colora are absolut necesitate de o influență esteriță, mai bine e de a se încredința într'un medic expert, care de sigur va cunoște tratamentul.

Petele de obraz nu se pot înlătura prin mijloace esterne asemenea nici părul de pe față. În acest cas curentul electric are efectul cel mai sigur. Astfel drul Hardavag îl întrebuițază cu cel mai bun succes și prin acesta s'a dat ore-cum o lovitură la așa numitele Depilatorii, cari mai mult vatămă decât folosesc, căci au ca basă arsenic și sulf.

Asprimea, crăpatul pielii, se pot ușor înlătura prin fricțiuni cu Cold-Cream. Forte vătămătoare în acest cas sunt cosmeticurile cu oxid de zinc, cerusă, cari desfigurază mai mult pielea.

O coloră unsuroasă provine mai cu sémă din țesăturile, cari produc substanțe grase în o cantitate mai mare, cari prin căldura sângelui se topesc și apoi se

imprășcie peste totă fața ca un strat unsuros, lucitor. În acest cas săpunul nu e de recomandat; o apă alcalină mai concentrată e de mare folos, ea descompune grăsimea de pe piele și-i redă transparența. Coșurile, cari provin mai cu sémă din iritațiunea glandelor sudorifice, dispar prin întrebuițarea unui oțet de toaletă; mâncărimea pielii, dacă nu provine din o bolă internă, prin întrebuițarea săpunului de gudron său de creolină, cogirea pielii prin băi calde de piétră; semnele de naștere prin electricitate. Procedul acesta nu durează mult, e fără durere și tot odată sigur. De ore-ce mai în toate orașele mai mari medicii dispun de aparate galvano-caustice, de sigur cu plăcere ei vor face aceste mici operațiuni. Contra negilor în vechime se întrebuițau diferite misturi, inse cel mai sigur e acidul acetic și carbolul.

Părul.

O îngrijire rațională a părului se recomandă prin o curățenie esemplară a capului, depărtarea mătreței, care se obține prin întrebuițarea unor fricțiuni cu Capilariu-Antonie. Să nu se întrebuițeze diferite substanțe colorate și ferul cald. Înălbirea părului provine mai mult prin influența sistemului nervos și nu există nici un preparat, care ar pute opri albirea lui. Colorațiunile moderne ale părului ca: negru, roșu, blond, cenușiu, din punctul de vedere igienic sunt condamnabile căci conțin substanțe otrăvitoare, cari dau loc la diverse intoxicațiuni. Asemenea o legătură prea strinsă, impletirea, încrețirea, dușuri reci vatămă și împedecă creșterea lui; oleiuri inferioare și pomeți ordinare atacă părul cel mai sănătos. O pomadă bună să fie compusă din untură benzonată, unt de cacao și spermanțet și numai într'atât cât ele sunt întreținute prin mijloace chimice de a nu se descompune.

Mâna.

Fără o mână bine cultivată nu ne putem închipui o frumusețe adevărată. Cei mai puțin se pricep, cu tot cititul lor asupra valorii estetice și fiziologice ei, de a-și forma o mână frumoasă. Prima condiție e de a da mâinei moliciunea și netețimea, cari se obțin cu ușurință ungându-se seara cu cold-cream și îmbrăcând mânuși. Pentru întreținerea unghiilor frumoase se recomandă un fel de praf de poleitură, a tăia regulat unghiile și a le da o formă regulată, care este o condiție principală.

Dinții.

Cu mult mai gravă e conservarea dinților și a gurei. Substanța emailoasă și aspră a dinților adeseori capătă rupturi, cari produc găuri și pierderea dinților. Prafuri de dinți, tincturi, paste, săpunuri, cari conțin: alumen, cremor tartaris, borax să se evite cu desevărire, cu toate că albesc, dar atacă smalțul. Asemenea vătămătoare sunt preparatele, compuse cu praf de cărbune, lapis pumicis și acid salicilic. Un praf de dinți de o compoziție rațională trebuie să neutralizese toate acidele, căci se formază în gură, să curețe dinții prin frecare fără a atacă smalțul, paste de dinți se recomandă numai acele, cari nu conțin alumen și miere. Apele de gură sunt bune atât pentru gingii cât și pentru întreaga gură căci ele sunt oreș-cum un preservative în contra diferitelor afecțiuni ale gurei.

Toate acestea le cunoște fiecare și în loc de a le întrebuița, preferă a alerga la diferite cosmetice, pudre, paste, sulimanuri, chiar de și sunt mai costisitoare și vătămătoare sănătății.

Farmacist, S. RAPPAPORT.

Poesii populare.

Culese de la feciorii regimentelor de infanterie și 46
in Viena.

Cică creșcea 'ntr'o vale,
Tot suspină cu jale,
O mândră floricea,
Că singură eră;
In noplea 'ntunecósă,
Pe valea cea frumósă,
Vení in falnic sbor,
Un vânt vėjitor;
Iar' dalba floricea,
Lin tremurá de frică,
Se tupilá mereu,
Și suspină din greu;
In valea cea verđie,
Mandrețea de câmpie,
Când vântul mai suflá,
Ostând se scuturá.

Fata cu vėnjósá mánă,
Furca 'n brėu avėnd cu lánă,
Scóte apă din fántánă,
Vėnturilor ea șopteșce,
Tot ce inima-i nutreșce,
Că 'mpregiuru-i se uimeșce;
La cántarea-i dragăstósă,
Se ridicá 'n sus voiósă,
Cumpėna cea clătinosă;
Iar' copila 'necet își dıce,
•Of mai șcii ce neferice,
El se plimbă pe potice,
Mări la dulcile-i cuvinte,
Sărutatu-le-ai tu vinte,
Buzele-i așa ferbinte?
Că surprinsá ea țipá,
Cumpėna jos se lăsá,
Apa scósă se vėrsá;
Ba nu fuși tu ventrișóre,
Chiar de-ți place cât'o flóre,
Cu mirósme 'mbėtátóre,
Ci mándruțul ei iubit,
Dor cu dor s'a întâlneț,
Chiar la el când s'a gândit.

T. BOCANCEA.

Dđeu vrea!

De Xavier Marmier.

Gntr'o đi, suveranul unui ținut bogat fu tărít, la o
vėnátóre, departe de escorta sa, in urmărirea
unui cerb. Sėra, se gási singur in mijlocul pădurei,
neșciind in cotro s'o apuce. După ce rătáci la in-
tėmplare, vėđú strálucind in intunericul nopței o
luminá care îi slugi de cálăuzá și ajunse la o că-
suță. Bătú in ușe. — Un om, cu infățışarea cinstită,
deschise și-l întrebá cu privirea.

— Sunt, dıse regele, un nobil din vecinătate, ră-
tăcit la vėnátóre. Aș vré să fii așa de bun să me găz-
dueșci in noplea asta.

— Cu plăcere. Numai să treci cu vederea locuința
mea umilă. O să gătesc cum voi puté mėsá. Dar n'am

decát un pat, și in el se aflá nevėsta mea, gata să
nascá.

— A cui e pădurea?

— A regelui, și eu sunt pădurarul seu . . .

Ca să-și indeplinescă datoria de gazdă, bunul pă-
durar se puse îndată la lucru. Duse calul in grajd și-i
dete o porție de fėn. Apoi scóse din dulap ce avea mai
bun pentru mėsá óspelui seu și, cerėndu-i încă odată
iertare că nu póte să facá mai bine, îi pregăti intr'o
magazie un pat țėrănesc pe o grămadá de fėn.

Regele adórmė și, in somn, aude o voce care
dıce: „Copilul care se va nașce se va urcá după tine
pe tron“. De trei ori aceeaș voce misterióasă îi repetá
aceleași vorbe.

„Nu, strigá el, e cu neputință. Fiul unui pădurar
nu se póte ridicá până la rangul suprem și-l voi im-
pedicá“.

Diminėta se scólá și dıse pădurarului: „Sunt re-
gele teu. — Ah! respunse bunul om zăpăcit, ce rușine
mi e că am primit așa de reu pe Maiejtatea Vóstră. —
Ai făcut tot ce s'a putut. Ți mulțumesc. Dar mi-ai
spus aserá că nevėsta ta e gata să nascá; s'a sfėșit?”

— Da, sire; ađi nople, mi-a dat un băiat.

— Aș vré să-l vėđ.

Pădurarul aduse copilul. Regele îl privi cu bă-
gare de sémá, observá că are pe frunte un semn ciu-
dat, și dıse tatălui: „Peste șase sėptėmáni să mi-l tri-
meți. Me însărcinez eu de educațiunea lui“.

— Ah! Sire, strigá bietul tatá prosternându-se
până la pámėnt, nu merit atáta bine. Dđeu să-ți res-
plătėscá generositatea.

In clipa áceta sosirá ofițerii regelui cari îl cău-
taserá in tóte părțile. Se întórserá cu ei la palat.

Peste șase sėptėmáni, chemá pe trei din servitorii
sei in cari avea multá incredere și le dıse: „Duceți-ve
la pădurar; o să ve dea, precum ne-am ințeles, copilul
care s'a născut in noplea in care am petrecut sub co-
perıșul lui. Veți luá copilul și-mi veți aduce inima lui.
Plecați. Ordinele mele să fie executate din cuvėnt in
cuvėnt: e vorba de vieța vóstră!“

Cei trei agenți plecará hotăríti să execute ordinele
stăpánului lor. Luará copilul și-l duserá in pădure ca
să-l sugrume: dar nevinovatul copil se uitá la ei cu
ochii strálucitori și le intindea mánile zimbınd. Inima
lor se indiuósá. Unul din ei dıse: „Nu, nu pot să făp-
tuesc crima ce mi s'a ordonat“.

— Nici eu, dıse al doilea.

— Nici eu, adăogá al treilea. Uite ideea mea:
„Să depunem copilul pe un pom, așa că o să fie ușor
vėđut de trecėtori. Să ucidem un mistreț tinėr și să-i
ducem inima regelui“.

Așa se și făcú. Chiar in điuá aceea unul din se-
niorii țėrei, un conte nobil, vėnánd in pădure, desco-
peri pe mititel. Cum n'avea copii, acesta i se părú tri-
mis de Providență ca să-l mângáie la bėtránețe. Ți luá
in brațe și-l duse la nevėstá-sa, care, ca și el, se bu-
curá să-l adopteze și-i dete numele unuia din strėmoșii
sei iluștri, numele de Conrad.

Copilul crescú și deveni un tinėr frumos și vitéz,
fórtė iubit și fórtė onorat.

Veni điuá in care tatál seu adoptiv cređú că tre-
bue să-l presinte la curte. Regele îl primi fórtė grațios
și, esaminându-l, cređú că recunósce pe fruntea sa
semnul particular pe care-l observase pe fruntea micu-
lui pădurar. Trase pe conte la o parte și îi dıse: „Cine
e tinėrul ęsta frumos? — E fiul meu. — Gándeșce-te!
datoria dtale de vasal și onórea dtale te obligá să spui

adevărul. — Ei bine, replică contele, decât trebuie să mărturisesc, nu știu al cui fiu e. L'am găsit pe o cracă de arbor. L'am adoptat și-mi pare bine.

Regele atunci chemă pe cei trei oameni cărora le poruncise să-l omóre, și-i somă să-i spuie ce făcuseră cu copilul pădurarului, declarând că decât ordinele lui nu au fost executate, o să-i ierte, dar că vré cu ori-ce preț să știe adevărul. Oamenii aceștia mărturisiră adevărul.

„Ah! își dîse regele, e băiatul acesta băiatul pădurarului de care am fost vestit că o să me urmeze pe tron. Îl voi împiedică.

Apoi își urmă vorba cu contele și-i dîse: „Conrad al dtale îmi place, lasă-l câtăva vreme la curte“.

Contele nu putea să se despartă de Conrad, dar doriă să-i asigure favoarea regelui, și se întorse singur la castel.

A doua zi regele chemă pe Conrad și-i dîse: „Regina e cu fiica ei într'un regat străin. I-am scris pentru o afacere importantă, și dtale o să-ți incredințez scrisoarea; o să pleci și o să i-o dai singur“.

Tinérul cavalier plăcă foarte încântat de onoarea ce i se făcuse. Într'o seră, se opri într'un castel să petrecă noaptea. Castelanul îl servi și pe urmă îl duse într'o odaie ca să dormă.

Castelanul se întorse pe urmă. Conrad dormia adânc și scrisoarea pe care o băgase sub pernă căduse jos. Castelanul o luă și se uită la ea. Apoi fără voie o desfăcu și citi: „Dragă regină, pune să se sugrume

fără milă purtătorul acestei scrisori. Așa este voința mea absolută“.

„Ce oróre! dîse castelanul. Cum! tinérul acesta, să fie condamnat la mórte, și singur își duce hotărîrea? Nu, trebuie să fie o greșelă aci și Ddeu m'a făcut să deschid scrisoarea asta ca să fac să nu se indeplinescă o crimă monstruoasă.

Și după ce se gândi o clipă, scris: „Dragă regină, vei primi afectuos pe acela care-ți aduce scrisoarea. Îl vei însură cu fata noastră și vei celebră nunta cu mare pompă, așa este voința mea“.

Pune scrisoarea în portofel și portofelul sub pernă.

A doua zi Conrad, după ce mulțumi gazdei sale, plecă la drum. Regina citi scrisoarea, apoi întinđend mâna tinérului îi dîse zimbînd: „Fii bine-venit, îi dîse. Ordinele bărbatului meu vor fi executate“.

În curênd nunta se făcu, și, peste câteva zile sosi și regele. Regina fericită se duse să-l intimpine cu fata și ginerele seu. Dar vêđend pe Conrad figura despotului se posomorî și dîse reginei cu mânie:

— Ți-am ordonat să omori pe tinér, de ce nu te-ai supus ordinelor mele? — N'am primit un asemenea ordin; am primit numai o scrisoare în care-mi spuneai că trebuia să însor pe tinérul trimis cu fata noastră. — Ai primit scrisoarea asta? — Da. — O să mi-o arăți? — Iat-o“.

După ce regele citi dîse: „Oh! e smintit omul care nu face după voința lui Ddeu“.

Dicênd acestea sărută pe Conrad. După ce muri, acesta se urcă pe tron.

Respuns la scrisoarea.

(Veđi «Familia» nr. 37.)

Am citit întreg cuprinsul scrisoarei dtale și me vêd datore să-ți scriu și eu câteva rënduri. Voi fi cât se va puté mai conchisă.

Da, ai dreptate, am suferit mult și aprópe întocmai așa după cum ai descris. Și pentru ce? S'o fac numai pentru plăcerea de a-mi da lumea un titlu cinstit? Ei și? decât sînt așa, și decât voi fi altfel, pentru lume, pentru bărbatul meu, care nu dă cu sêptemânile pe acasă și chiar pentru mine, care m'am săturat de atata plâns, va fi tot una.

Cineva, dragă dle, nu se face reu după plăcere, căci nimic nu vine fără cauză în lumea asta. Așa dar cred, că o asemenea soție, care calcă alături de cărare, uitându-și datoriile ei în societate, nu trebuie să fie atât de reu privită, căci după cum veđi, dînsa a făcut acêsta în urma decepției, a neglijenței bărbatului și a mediului, care a incongiurat-o. O femeie tineră, al cărei bărbat petrece câte deuce zile, în care timp dînsa este negligată cu desevêrsire de soțul ei, iar alți streini îi șoptesc la ureche fel de fel de cuvinte, ce ar puté să facă? . . .

Martor îmi e Dumneđu că m'am apêrat destul de mult . . . Dar ce vrei! a venit o zi când am simțit că puterile mi se sleesc, că totul me părăsește și că se face un gol impregiurul meu! Atunci . . . ei da, de ce nu aș spune? . . . mi-a venit idea să-mi caut distracție.

Și să nu cređi că n'aveam în vedere disprețul și desaprobarăa lumii? Da, le aveam tóte acestea, dar nu mai aveam voința! Doriām cu tóte acestea să găsesc un om, care să me înțelégă; nu i-aș fi pretins numai decăt să me iubescă, dar să-mi spue și mie vorbe care face inima să bată mai tare. O! și câtă sete aveam de asemenea cuvinte, care nu-mi aduc aminte să le fi auđit vre-odată de la bărbatul meu. În sbuciumările acestea se află sufletu meu când te întelneii pe dta pentru prima óră. Îmi păruși om cum se cade și de aceea când mi-ai scris, ți-am respuns imediat și am venit la întelneirea dată.

Mi-ai vorbit o óră întregă și te-am ascultat cu cea mai mare religiozitate, căci tot ce mi-ai spus eră o reflecție fidelă a inimii mele, și vedeam în acele cuvinte nota suferinței, ce me apêsă.

Încă puțin mai am de spus și termin.

Cred că ți-am esplicat atunci destul de clar situația mea, căci m'am comfiat, dle, ca unui frate și rămâne acum ca să-mi spui decât așa cum sînt, me poți iubi. În ce privește pe bărbatul meu, dînsul după cum ți-am mai spus-o, nu a cătat în mine decăt un obiect, care place cuiva, dar când îi devine posesor, se plictisește cu dînsul. După cum veđi dar, a fost de ajuns o lună pentru ca bărbatul meu să se sature de mine și să me schimbe cu altele; de atunci aprópe ne-am și uitat.

Am mers și mai departe cu încercarea în primile zile, când m'a părăsit: L'am amenințat, că de óre-ce me schimbă, voi fi silită să-mi caut și eu distracție . . . Ei? ce cređi că mi-a respuns? . . . Rușine. — A dat din umeri și a plecat riđend.

Îlertă-me că nu mai pot scrie înainte, de óre-ce m'a înecat plânsul. — S. E.

GR. MĂRUNȚEANU.

Inmormântarea unui soldat in Madagascar.

Madagascar, care e una din cele mai mari insule ale litoralului african, se află sub protectoratul Franței. Numerul locuitorilor din Madagascar se urcă peste trei milioane. In munți are foarte mult fer, grafit, aur și puciosă. Limba poporațiunii e de origine malaică. Tribul cel mai important este tribul Hova, care se îmbracă cu totul europenește. Religiunea lor e creștină, dar sînt între ei și idolatri. Organizația statului este monarhică, in cap cu un principe indigen.

La începutul secolului a stat sub influența englezilor, dar sub domnirea regelui Ranovolo II francezii au scos din Madagascar influența engleză și la 1885 au silit pe Maj. Sa négă de atunci să se supună influenței franceze. De atunci in Madagascar in continuu se află oștire franceză, care are dese ciocniri cu populațiunea de acolo.

In timpul din urmă ea a făcut și o rescolă, încât Franța a trebuit să trimită acolo trupe mai mari, cari au sufocat rescola.

Ilustrațiunea noastră infățișează inmormântarea unui ostaș francez.

LITERATURĂ și ARTE.

Un sculptor român. Eminentul sculptor Athanasie Constantinescu, scrie „Timpul“ eșind din școla de Bele-Arte din București și care, in urma marelui premiu „Narcis privind in apa limpede a unui isvor“ a fost trimis la Paris ca bursier al statului, a lucrat maestra operă a lui Puget, care represintă pe Alesandru Macedon și Diogen: „Alesandru Macedon vizitează pe Diogen care se găsiă inaintea bolobocului ce serviă de locuință, și-l intrăbă decă voește ceva; Diogen îi respunde că nu voește nimic și-l rōgă să se dea la o parte dinaintea sōrelui“. Acēsta este ultima lucrare a eminentului student român de la Academia juliană din Paris după trei ani de studii. In primul an a incercat o lucrare originală in care se observă năunca și talentul: „Gr. Manolescu in Hamlet“ care se găsește espusă la Atheneu; in al II-lea an o lucrare meritorie iarăș, „Minerva“, pe care a turnat-o in bronz. In cursul anilor a făcut studii de valōre, pentru care a obținut multe medalii. Deci ne putem mândri cu tinērul și eminentul artist român care va plecă in curēnd de la Paris in Italia spre a-și continua și aci studiile in sculptură, ocupându-se cu vechile monumente romane.

„Cartea Durerii“ este titlul unui elegant volum apărut chiar acum in Timișōra. Este o traducere din franțozește după Emil Bougaud de dl Iacob Afin Nicolescu. Se pōte procură de la editorul dr. E. Dăianu (Timișōra, Zapolya g. 41) pentru o corōnă plus porto. Cartea acēsta drăgălașă se distinge printr'un esterior gingaș de plăcut și conținut foarte interesant.

Almanacul României June. Societatea academică „România jună“ din Viena face un nou apel la toți dnii membri ai societății să bine voiescă a trimite cāt mai curēnd adresele dlor; iar spre a incongiură o întăriere in editarea „Almanacului“, ce va apărē cu ocaziunea jubileului de 25 ani a societății, rōgă din nou pe toți acei dni foști membri ai „României june“, cari doriau a colaboră la acest Almanac, a-i trimite operile dlor cel mult până la finele lui octombrie a. c.

Carte de școlă. A eșit de sub tipar: Aritmetică pentru școlele poporale de F. E. Lurtz. Tradusă de un invēțator după a 8-a ediție germană. Partea III. Frațiunile comune și decimale, practica italiană, regula de trei simplă și compusă, calculul procentelor, intereselor, societății și al alegațiunii. Prețul broșat 1 corōnă—50 cruceri.

BISERICĂ și ȘCOLĂ.

Societatea de lectură „Petru Maior“ a junimei demice române din Budapeșta s'a constituit in prima ședință generală ordinară ținută sâmbătă in 5 octombrie n. in următorul mod: Președinte: Drd Florian Muntean, rigor. in medicină, vice-președinte: Ilarie Chendi, student in filosofie, secretar: Victor Branisce, student in drept, notar: Ioan Scurtu, stud. fil. și Ludovic Ciato, stud. in drept, bibliotecari: Nicolae Sulică, stud. fil. și Ioan Cădariu, stud. in drept, cassar: Valeriu Suciș, stud. fil., controlor: Toma Cornea, stud. in drept, econom: Ioan Moldovan, stud. in drept. Comisiunea literară: Președinte: Ilarie Chendi, student in filosofie, referent: Mariu Sturza, stud. in drept, membri: Radu Cupariu stud. fil., Traian Vuia, stud. in drept, Ioan Scurtu stud. fil., Victor Biberea stud. in drept, Nicolae Sulică, stud. fil.

Societatea de lectură „Andrei Șaguna“ din Sibiu s'a constituit in ședința estra-ordinară ținută in 15 septembrie v. c. sub presiul dlui director seminarial dr. Remus Roșca, pentru anul școlar 1895/6 in modul următor: Președinte al societății s'a proclamat dl profesor seminarial dr. Petru Șpan; vice-președinte al societății și președinte al comitetului s'a ales dl Victor Păcală, cleric curs. III-lea; redactor al fōiei „Musa“ dl Ioan Popp, cleric curs. III-lea; notar al ședințelor societății dl Ioan Dobre, cleric curs. II-lea; bibliotecar dl George Gețe, cleric curs. II; vice-bibliotecar dl Teofil Călcinau, pedagog curs. I; cassar dl Vasile Giurgiu, cleric curs. I; controlor dl Ilie Popp, cleric curs. III; membri in comitet s'au ales dnii: Greg. Manișiu și Lazar Bera, clerici curs. III; Iacob Manuil și Vincențiu Orosan, clerici curs. II; Ioan Șortan și Dionisiu Roman, clerici curs. I; Ioan Pavel, pedagog curs. III; Const. Criștin pedagog curs. II; notar archivar s'a ales dl Ioan Dordea, cleric curs. III.

Societatea de lectură „Ioan Popasu“ a studenților români din Brașov s'a constituit sâmbătă, in 23 septembrie v. c. sub presiunea dlui prof. N. Bogdan astfel: Ca vice-președinte al societății a fost ales Aurel Bogdan cl. VIII gimn.; secretar: Ștefan Bărbucean cl. VIII gimn.; v.-secretar: Stoica cl. III com.; bibliotecar: Zaharia Bărșean cl. VII gimn.; v.-bibliotecar: Minișan, cl. II com., cassar: George Stănescu cl. III com.; ca membri in comisiunea literară au fost aleși următorii: Vasile Meșter cl. VIII gimn., Afilon Popovici cl. III com. și Vraciu cl. II com. In fine ca controlori au fost aleși: Constantin Sporea cl. VIII gimn., Ioan Comșa cl. III com., Aurel Socol cl. VII gimn., și Harambașa cl. II com.

Treiluniul iul.—sept. s'a incheiat cu numerul trecut. Rugăm pe toți aceia a căror abonamente espiră, să binevoiescă a le innoi de timpuriu; iar restanțierii sînt poștiți să-și facă datoria.

OGLINDA LUMEI.

Unde sînt femei puține? După datele statistice, femeii sînt mai multe pe pămînt decît bărbații. Aceasta e regula generală, căci sînt și țeri de acelea unde sînt mai mulți bărbați decît femei. Așá d. e. in Australia occidentală unde sînt bogatele mine de aur, femeile fiind puține, sînt și peste măsura de scumpe. Dovedă și următorul cas: Nu de mult muri bărbatul unei femei tinere și frumoșe. Abia trecură câteva săptămâni de vėduvie și se și grăbiră mulțime de pețitori ca să-i cėră mânia. Cei dintėiu cari își cercară norocul, au fost dintre ómenii cari aduseseră servicii tinerei femei cu ocaziunea bólei și inmortentării soțului ei. Astfel o peți mai intėi medicul, care ingrigise pe bărbatul ei in timpul bólei; apoi farmacistul, care i servise medicina; antreprenorul de inmortentare; preotul, care i servise prohodul, și in fine sãpãtorul, care i sãpase mormentul. Tinera vėduvã inse nu se mãritã dupã nici unul din aceștia, ce-și luã de bărbat pe stãpãnul casei, unde locuia și cãruia ii datorã pentru chirie. Cu modul acesta cel puțin și-a achitat datoria.

Cine vrė să câștige 500.000 lei? In Senatul Statelor-Unite s'a depus un bill, pentru a autorisã guvernul de a acordã un premiu de 500.000 de lei aceleia care ar inventã in ori-ce parte a lumii, pãnã in anul 1900, un aparat de navigațiune aerianã, care sã fie capabil de a transportã voiajori și mãrfuri in condițiuni de siguranță și cu o repezițiune de 48 kilometri pe orã. Dl Brice, raportorul acestui bill, spune intre altele cã rezolvirea acestei probleme ar fi unul din cele mai mari evenimente ale istoriei ómenirii și ar putė avė niște urmãri incalculabile. Comisiunea considerã cã votul bilului ar fi un nou stimulent pentru cercetãtorii cari se ocupã de problema navigațiunii aeriene. Avis celor ce vor sã se imbogățescã și vor sã capete un nume nemuritor!

Clubul femeilor. E vorba de data asta de o nouã modã londonezã. Iatã faptul. Mai dílele trecute la nr. 177 din Regent Strett s'a inaugurat un club rezervat numai femeilor. Acest club este numit „The Tea and Shopping Club“. Acolo femeile pot sã se odihnescã, sã citescã gazete, sã cósã rochi, sã brodeze, sã bé, sã mănãnce și sã vorbescã cu prietenele lor, etc. Bãrbații nu sînt primiți decît ca óspeți și nici așá ei nu pot pėtrunde decît intr'un singur salon al clubului, cãci celelalte apartamente sînt rezervate absolut numai femeilor. Printre articolii din regulamentul clubului sînt și urmãtoarele: Art. 5. — Femeilor de serviciu nu se póte face nici o observație de cãtre membre; plãngerile trebuie sã fie depuse și semnate intr'un registru special. Art. 17. — Este interdiș a se da bacșișuri femeilor de serviciu, cari trebuie sã servescã pe membre fãrã sã facã vre-o deosebire intre ele. Comitetul de administrație al acestui club se compune de sigur din femei. Numai locul de secretar este incredințat unui bărbat.

Filoxera cafelei. Plantațiunile de cafea din Brazilia sînt amenințate de un pericol mare. O bóla ascunsã atacã rãdėcinile arborilor de cafea și i prãpãdesc, tocmai cum filoxera prãpãdeșce viile. E vorba de niște microbi, cari vėrindu-se in rãdėcinile arborilor, pricinuesc in timp scurt nespuse pagube. Acest soi de filoxerã a cafelei s'a ivit mai intėi la 1869 in Ceylon, unde in primul an dupã ivirea bólei, producțiunea de cafea a scãdut de la 45.000 la 20.000 tone. De atunci reul a luat din an in an mai mari intinderi, pãnã cãnd in fine Ceylonul și-a perdut cu totul importanța in

piața cafelei. Dece ani mai tãrziu bóla s'a ivit și in lava, unde a pricinuit in fiecare an cãto-o pagubã de 20 milioane franci numai in plantațiunile statului. Acum a venit rėndul plantațiunilor Braziliei; in Araguaya mai tóte plantațiunile de cafea sînt nimicite așá, cã acestã provincie, odiniórã bogatã, acum a ajuns la sapã de lemn. In Campinas se face tot posibilul pentru impedecarea pericolului, guvernul a trimis anumiți specialiști, cari cercetězã plantațiunile atacate, pe lãngã aceea, o comisiune deosebitã se ocupã cu studiarea bólei.

Dómnele din inalta societate berlineseã au gãsit un nou mijloc de a se face mai frumoșe și mai atrãgãtoare. Ghiceți de ce e vorba? De nimic altceva decît de purtarea monoclului, atãt de usitat printre „ghigherli“. Da domnilor! Tóte cucónele și fetele din capitala Germaniei, își pun cu gravitate o bucatã de cristãl, rotundã séu pãtratã, pe ochiul stãng. Aceasta nu adaogã, de sigur nimic la perogativele fizice al secului frumos. Dar fiind cã ele cred contrariu, sã le fie de bine. Ceea ce e sigur este cã purtarea monoclului de cãtre secul frumos din Berlin, face pe reprezentãții secului urit sã ridã cu hohot. Profit de acestã ocazie sã ve spun pãrerea unui invėtat filosof german. „Purtarea monoclului de cãtre femei este o distracție ce se procurã bãrbaților de cea mai ușuraticã parte a genului uman“.

Grevã de femei. Damele din Venezuela, dupã cãte se pare, au declarat rėșboiu reginei Victoria, din cauza unui conflict de graniță care a izbucnit intre patria lor și Guiana englezã. Nu ve speriați inse cãci numai pe terenul economic ș'au angajat ostilitãțile și luptele date vor fi platonice. Iatã in ce termeni au redigiãt apelul la arme: „Marea Britanie este guvernatã de o femeie; este deci natural ca ficele Venezuelei sã angajeze un rėșboiu pacinic in contra reginei Angliei, spre a o constringe ca sã respecte integritatea țerii nóstre. Pentru cã noi dispunem de fondurile necesare pentru cheltuelile casnice din fiecare dí, sã ne jurãm cã vom intrebuintã acești bani la cumpãrarea ori-cãror mãrfuri, dar cari sã nu fie de originã englezã“. Astfel deci ori-cãt de frumoșe ar fi toaletele, bijuteriile, etc. engleze vor fi proscrise. Brava femei!

HIGIENĂ.

Un obiect de modã nesãnėtos. Nu a existat un articol de modã care sã se fi popularisat așá, ca brãul lat, elastic, pe care il pórtã astãdi pretutindeni damele. Brãul acesta, la aparență nevinovat, este in realitate mai periculos decît corsetul, cãci pe cãnd acesta comprimã o talie de 70 centimetri pãnã la 62 centimetri, brãul elastic o stringe pãnã la 58 centimetri. Cu cãt e mai tiner trupul femeii, cu atãt cedezã mai mult apėsãrei și cu timpul comprimã talia pãnã la 20—22 centimetri. Prin acestã se diformezã ficatul, stomacul, intestinele și rinichii și se comprimã in partea dedesupt a corpului, apoi se produc dureri de spinare și cãrcei de stomac etc. Cu un cuvėnt brãul elastic este o invențiune fórte nenorocitã și pãrinții n'ar trebui sã permitã nici de cum ca sã-l pórte fetele lor.

Cafėna rece cu apã curatã, fãrã de zahãr, e cea mai bunã bėuturã rėcoritóre in timp de vėrã, cãnd sînt cãlduri mari. Ea e interdișã inse acelora cari sufer de palpitație de inimã.

Felurimi.

Felurite frumuseți. Diferite popoare au diferite gusturi, ceea ce face, ca unele să socotescă de frumos ceea ce înaintea altora este urit. Așa, la noi în Europa, dinții albi sunt socotiți ca cei mai frumoși, în China înse trec ca cei mai frumoși dinții galbeni, iar în India dinții roșii, din care cauză femeile indiene își vopsesc dinții cu coloro roșie. La noi fața rumenă și viguroasă trece ca foarte frumoasă, în Grönlanda înse femeile își vopsesc fața, dându-i o coloro mucedă. În Rusia femeia crede că e urită, decă are fața roșie, din care cauză își vopsesc fața cu un lichid alb în coloro cretei. În Persia nasul incovoiat este de absolută necesitate pentru ca cineva să pôtă dice că e frumos; din contră înse, locuitorii de pe insula Haiti turtesc nasurile copiilor nou născuți, de ore-ce înaintea lor nimenea nu pôte fi frumos fără de a avé nas turtit. Germanul iubește statura svelată, pe când Turcii consideră ca frumoșe numai femeile de statură mică și trunchioasă. La noi cea mai frumoasă este fruntea lată și bulbucată, Grecii înse iubesc numai frunțile mici. Persianul nu pôte suferi pèrul roșu, Turcul din contră, îl iubește peste măsură. Dealtmintrelea și în Franța era odată foarte la modă pèrul roșu, și pe timpul imperiului de al doilea tôte femeile din societatea alésă își vopsiau pèrul cu coloro roșie. În ce privește înse gura, atât popoarele civilizate, cât și cele sèlbatiche și semi-sèlbatiche au acelaș gust, susținând, că gura mică este cea mai frumoasă.

Bèntorii de ether. Din Londra se scrie: Patima etherismului ia proporțiuni teribile în Irlanda. Tineri și bătrâni, băeți și fete, fermieri, moșieri, meseriași, toți beau ether. Asupra cauzei care a lătit așa de mult etherismul în Irlanda sunt multe esplicațiuni. După unii propaganda ce a făcut-o preotul Mathews contra rachiuului a contribuit mult la înrădăcinarea bènturii de ether. Omenii jurară să nu mai bé rachiu, dar de ore-ce le trebuia ceva îmbetător adoptară etherul care e mai eftin și imbată mai iute. Oricare ar fi cauza etherismului, un lucru e vedit: el se vinde în cantități enorme de farmaciști, droghisti și colportori. Dosa trebuincioasă pentru a îmbetă pe cineva, variază între o lingură de ceaiu și un pahar de vin. Metoda după care se bea etherul e următorea: Bèntorul își spelă întei gura; pune dosa de ether într'un pahar, își stringe nasul ca să nu aspire aburii etherului și bea tótă dosa pe nerésuflete. Beția e diferită de cea produsă prin alcool și séménă mai mult cu starea unui fumător de opiu. Ce e mai reu e că copiii în vârsta cea mai fragedă se dedau deja acestui vițiu. Resultatul inevitabil al etherismului e ruina corporală și intelectuală. S'a format o societate pentru combaterea acestui nou flagel al necrocitei Irlande.

Călinarul săptămânei.

Duminea a 19-a după Rosalii Ev. 2 dela Luca, c. 6, gl. 2, a inv. 8.

Țiua sèpt.	Călinarul vechiu	Călind. nou	Sorele.
Duminecă	1 Apost. Anania	13 Eduard	6 8 4 5 4
Luni	2 Cipr. și Iustina	14 Calist	6 10 4 5 1
Martți	3 S. Mart. Dionisie	15 Teresia	6 12 4 4 9
Mercuri	4 Mart. Ieroteiu	16 Gallus	6 14 4 4 7
Joi	5 Mart. Charitina	17 Hedwig	6 16 4 4 5
Vineri	6 † Apst. Toma	18 Luca Ev.	6 17 4 4 2
Sămbată	7 Mart. Serghie	19 Ptolomeus	6 19 4 4 0

Proprietar, redactor respunđător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu TIPARUL LUI IOSIF LÁNG IN ORADEA-MARE.

UMOR și SATIRĂ.

Boierul fudul.

Scena se petrece în odaia de dormit a unui boier. Boierul e pe mórte. Ușile sunt deschise ca să pôtă veni ori-cine să vedă pe bolnav.

Un visitor (cătră servitor.) — Ce dice doctorul? *Servitorul.* — E perdut. Se duce pe copcă.

Bolnavul (se ridică nițel din pat.) — Cine vorbește?

Servitorul. — Eu!

Bolnavul. — Cine ți-a permis să dici: „El e perdut“. Ce fel de manieră e acésta? Eu sunt *el*? Așa se dice?

Servitorul. — Te rog, stăpâne, iértă-me!

Bolnavul. — Peste 8 țile să-ți faci catrafusele și să pleci ca să te 'nveți minte!

Servitorul (la o parte.) — N'o să trăesci tu nici doue țile...

Bolnavul. — Auđi să dică despre mine *el*!...

Servitorul (cătră alt visitor.) — Măria sa e greu bolnav.

Bolnavul. — Ei veđi, așa trebuie să spui.

Servitorul (intră al treilea visitor.) — Înălțimea sa n'ajunge țiuva de mână.

Bolnavul. — Ei, acuma te-ai exprimat foarte bine! Bravo ție! Așa se cade! (suspînând adânc) Auleo, me inăbuș!...

Servitorul (cătră al 4-lea visitor.) — Pre milostivul nostru stăpân își dă sufletul.

Bolnavul. — Admirabil, prietene. O să remâi tot la mine în slujbă. Te... iubesc.

Bolnavul móre.

Servitorul (cătră servitóre.) — În sfèșit crăpă și dobitocul ăsta!

La șah.

Doi amatori jucau șah de vre-o șase ciasuri, iar un al treilea, un necunoscut, nu se deslípise de lângă dènșii, stând cu ochii ațintiți pe șah și părènd că se intereséză grozav de joc.

Cei doi șahiști ajung la un moment dat să se certe pentru o mișcare. Unul din ei se adreséză privitorului luându-l ca arbitru.

— Domnu, care ne privește de șase ciasuri, să spue decă am séu nu dreptate.

— Pardon respunse spectatorul, dar... eu nu cunosc jocul de șah!

Tablou!

Un cismar cerea unui client să-i plătescă o datorie.

— Ce ai primit până acum?

— O palmă de la feciorul dvóstre.

Flămândilă face unei familii o vizită. El stă de vorbă până la amiédă și credea că o să fie poftit negreșit la mész.

Intr'un moment dat aflându-se singur în salon cu micul Costică, îl intrébă pe acesta.

— Când ve puneți la mész?

Costică. — Tata a țis că imediat după ce vei plecá dta.